

A 2013-as bátai árvíz

The Bába flood of 2013

Fleischer Tibor t. alezredes
Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
tibor.fleisher@katved.gov.hu
ORCID: 0009-0009-0090-7255

Absztrakt:

Magyarország a vizek országa. Területét sűrűn behálózzák a különböző vízfolyások, nagyobbak és kisebbek vegyesen. A folyamszabályozások előtt hatalmas árterek voltak az országban, vizes, mocsaras, nádas területekkel. Igyekeztek ezzel együtt élni az emberek. A folyamszabályozások után azonban mindez megváltozott, elfoglaltuk, és belaktuk a folyóink egykori árterületeit. A medrek keresztmetszete lecsökkent, és az árhullámok nem lettek kisebbek. A folyó visszavenné ugyan a területét, de szinte bármit megteszünk, hogy a gátak között tartjuk. Ma Magyarországon a két legtöbbet tapasztalt természeti csapás a viharkár és az árvíz. Utóbbi jelentőségét az is mutatja, hogy nyelvünkben különbséget teszünk a különböző árvizek között. Van villámárvíz, jeges árvíz, tavaszi árvíz és zöldár. Ez utóbbi tette tiszteletét a Dunán 2013 júniusában. Bába település egy része a nagygát és a Duna között terül el, alapvetően a nyári gát védelmében bízva. De a nyári gát 2013 júniusában kevés volt. Írásomban szeretném bemutatni azokat a napokat, amik a felkészüléstől az árhullám levonulásáig tartottak. Tisztelettel adózva mindazon tűzoltóknak, rendőröknek, katonáknak és egyéb hivatásos szervezeteknek, civileknek, önkénteseknek, akik ott dolgoztak.

Kulcsszavak: Duna, árvíz, Bába, védelem, zöldár, ártér, nyúlgát

Abstract:

Hungary is a country of waters. Its territory is densely criss-crossed by various watercourses, a mixture of larger and smaller ones. Before the river controls, there were huge flood plains in the country, with wet, marshy and reedy areas. People tried to live with it. However, after the river regulations, all this changed, we occupied and inhabited the former floodplains of our rivers. The cross-section of the beds decreased, and the tidal waves did not become smaller. The river would take back its territory, but we will do almost anything to keep it between the dams. Today, the two most experienced natural disasters in Hungary are storm damage and floods. The importance of the latter is also shown by the fact that in our language we distinguish between different floods. Flash Flood, Ice Flood, Spring Flood, and Zöldár. The latter paid his respects on the Danube in June 2013. Part of the settlement of Bába lies between the Great Dam and the Danube, basically entrusted with the protection of the summer dam. But the summer dam in June 2013 was not enough. In my article, I would like to present the days that lasted from the preparation to the withdrawal of the price wave. Paying tribute to all the firefighters, policemen, soldiers and other professional bodies, civilians and volunteers who worked there.

Keywords: Danube, flood, protection, spring-flood, emergency dam

1. BEVEZETÉS

A 2000-es évek nagy árvizeket hoztak mind a Duna, mind a Tisza vízgyűjtő területén. A Dunán a legnagyobb, az évszázad árvizének is nevezett árhullám 2013 júniusában haladt végig. Ennek során tanúja lehettem a bátai védekezési munkálatoknak, ahol szolgálati időmben, mint a Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Főügyeleti Osztályának műveletirányítója, szabadidőmben pedig, mint a Bátaszéki Önkormányzati Tűzoltóság tagja vettem részt.

A téma ismertetésével kapcsolatban szakmai és magánjellegű okaim vannak. Szakmai okom, hogy kint voltam a helyszínen, saját tapasztalataim vannak az ott folyt munkálatokról. Bár az eredeti feladatom a jelentések küldése [1] volt a bátai polgármesteri hivatalból, ezt 3 óránként kellett megtennem, így volt időm járni a helyszíneket, mely során részt vettem zsákoknak a depókba, és az ivóvíznek a gátakon dolgozókhöz kijuttatásában. Ez a jelentések írásában is segített.

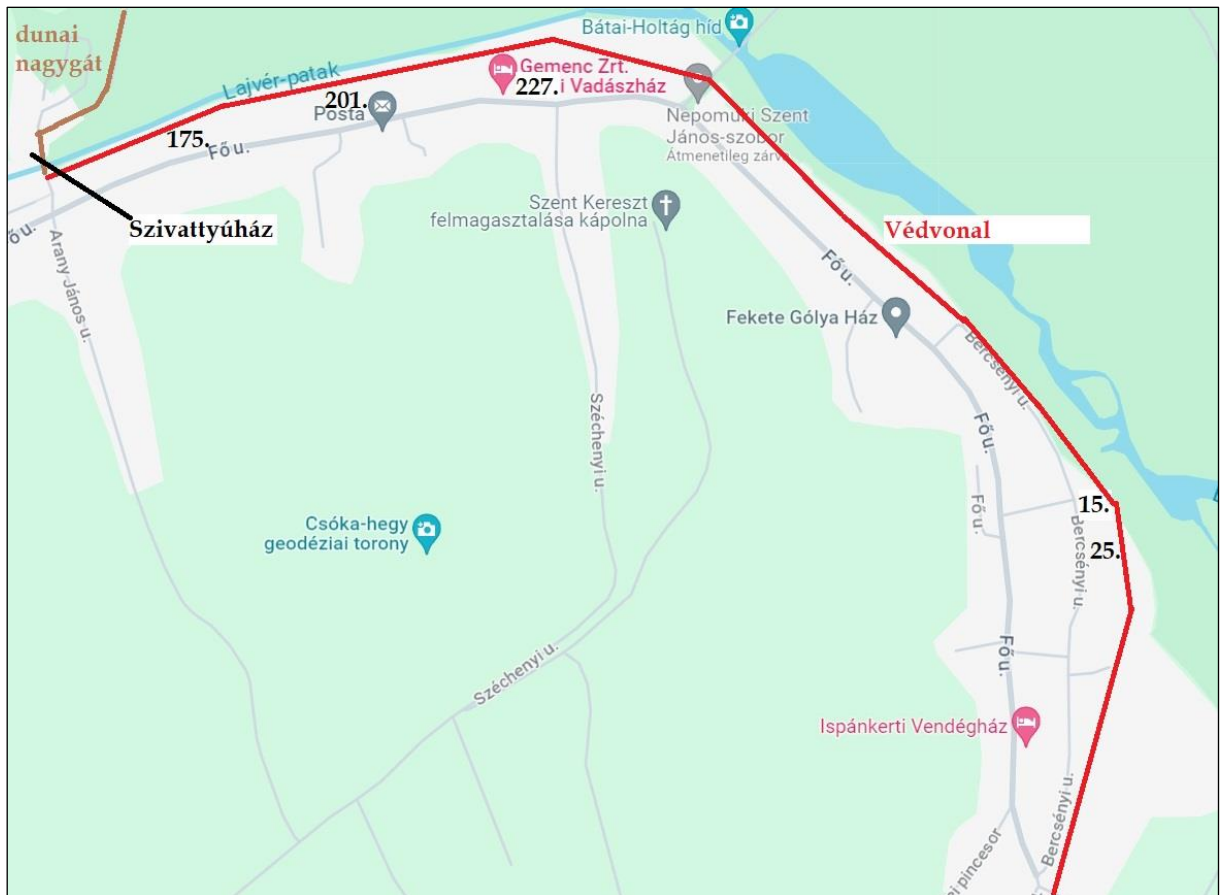
Magánjellegű ok a településhez való kötődésem. Felmenőim jelentős része anyai ágon Bátáról származik. Édesanyám itt nőtt fel, sőt életem kezdeti szakaszában egy évet itt éltem magam is. Sokszor hallottam már tőle, hogy az 1956-os árvíz hogyan vitte el az úgynevezett „Alszög”-ben álló házukat. Bár már nem laknak ott vérszerinti rokonaim, de ismerem a települést, és ha valaki engem személyesen nem is ismer, a vezetéknevem vagy anyám neve hallatán már a településhez kapcsolnak. Ez is segítségemre volt egyébként az ottani munkám során.

Szeretném bemutatni magát a helyszínt, azokat a sajátosságokat, mellyel a munkálatok résztvevői találkoztak. Fontosnak tartom, hogy aki olvassa, az térben el tudja helyezni a helyszínt. Bemutatom azt a folyamatot, ahogyan a Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság felkészült, majd végrehajtotta az árvízvédelmi intézkedéseket. A helyi helyzet mellett szeretnék kitekinteni az egyéb vármegyei eseményekre, hiszen a bátai nem az egyetlen árvízvédelmi tevékenység volt a vármegyében. Célkitűzésem az is, hogy beszéljünk róla, legközelebb miként lehet hatékonyabb ezen típusú feladatok végrehajtása.

Ezért összevettem az árvízkor hatályos különböző szakmai és jogi szabályzókat, a helyszíni jelentések tartalmát, illetve a helyszínen szerzett személyes tapasztalataimat. Ezekből szeretnék egy egységes képet összeállítani az ott lezajlott munkálatokról.

2. BÁTA BEMUTATÁSA

Báta község Dél-Dunántúlon, Tolna vármegyében, a Szekszárdi járás területén fekszik. A Szekszárdi-dombság Dunára lefutó dombvonulatának lábánál mintegy 5 km hosszan elnyúló zsáktelepülés. Bátaszék és Mohács között az 56. számú főútról közelíthető meg. Keletről a Duna-folyam és a Gemenci-erdő, délről és nyugatról a Dunántúli-dombság, északról a sík Sárköz határolja. A következő képen szeretnék áttekintést nyújtani, hogy térben el lehessen helyezni a védekezés főbb pontjait, házszámait.

1. kép: Báta település védett része térképen (készítette a szerző)

A település keleti része a Duna egykori és jelenlegi árterületéhez tartozik, amely a Gemenci-erdő egy része, és a Duna–Dráva Nemzeti Park révén országos szintű természetvédelmi oltalom alatt áll. Ez utóbbinak az árvíz során a vadállomány védelme érdekében hozott intézkedéseknél volt jelentősége.

Báta lakossága 2013-ban 1801 fő volt. A településen a lakosság összetétele szempontjából előregedő folyamat zajlik. Mértékét jól mutatja, hogy a KSH 2023. január 1-jei adatai alapján a település lélekszáma 1530 főre csökkent. Az előregedésnek esetleges nagytömegű kitelepítéskor, kimenekítéskor lett volna jelentősége. Az idősebb, nehezebben mozgó lakosság menekítése mindig erő- és eszköz igényesebb.

A Duna szabályozása előtt a lakosság magasan, az úgynevezett szurdikokban lakott. A szurdikok az eső, illetve ember vájta mélyedések. A báta dombok, így a szurdikok is, lösz anyagúak. A folyamatszabályozás következtében a lakosság egyre nagyobb része költözött le a kényelmesebb, komfortosabb síkságra. Ma már elmondható, hogy a község lakosságának nagy része a gátak oltalmában, a síkságon él.

A település két részre osztható. Az úgynevezett „Főszögre” és az „Alsözög”. Az előbbi hagyományosan a gazdagabb társadalmi réteg lakhelye, míg az utóbbi a szegényebbeké. Az itt található házak kisebbek, egyszerűbbek. Ezen a részen aránylag kevés ház állt alacsonyabb területen. Érdekesség, hogy a település „Alsözög”-i része tulajdonképpen árvízvédelmi szempontból magas part. A dunai nagygát ugyanis az Arany János utca magasságában, a szivattyúháznál csatlakozik a domboldalhoz. A dunai nagygátnál ezen a báta szakaszon, az árvíz során semmi különlegesebb árvízvédelmi műveletre nem volt szükség.

3. FELKÉSZÜLÉS

Az évszázad árvize 2013. június 4.-én kezdődött Tolna vármegyében, ekkor rendelte el az illetékes vízügyi igazgatóság az I. fokú árvízvédelmi készültséget. Ezt az árvíz- és a belvízvédekezésről szóló 10/1997 (VII.17.) KVHM rendelet (Rendelet) 1. számú mellékletében [2], az állami tulajdonú árvízvédelmi vonalak védelmi szakaszainál meghatározott vízállás elérésekor kellett megtegye. A vármegye területén, a Duna mentén három árvízvédelmi szakasz található. Folyamiránnyal szemben a következő sorrendben: Bába – Siótorok, Siótorok – Paks, Paks – Bőske. Az árvízvédelmi fokozatok elrendelése Bába – Siótorok árvízvédelmi szakasz esetében a siótoroki vízmérce, a másik két árvízvédelmi szakasz esetében a paksi vízmérce alapján történik.

Az alábbi táblázatban összefoglalom a különböző árvízvédelmi készültséghez tartozó, a Rendeletben meghatározott, jelenleg érvényes vízállásokat, árvízvédelmi szakaszokra lebontva:

Árvízvédelmi szakaszok és árvízvédelmi készültségi fokozatok a Dunán Tolna megyében			
Árvízvédelmi szakasz	I. fokozat (cm)	II. fokozat (cm)	III. fokozat (cm)
Bába – Siótorok	1050	1150	1250
Siótorok – Paks	650	800	900
Paks – Bőske	650	800	900

1. táblázat: Árvízvédelmi fokozatok (készítette a szerző)

A vármegyei igazgatóság kommunikációs tervet készített az árvízi védekezéssel összefüggő lakosságvédelmi, tájékoztatási feladatok végrehajtására.

Június 6-án már II. fokú árvízvédelmi készültség lépett életbe. Ezen a napon a vármegyei veszélyhelyzet-kezelési központ készenlétbe helyezésével, a kitelepítési tervek felülvizsgálatával kerültek végrehajtásra a megelőző felkészülési és logisztikai, valamint a védekezéshez szükséges döntés-előkészítési és tervezési feladatok. A hivatásos tűzoltóságok, és katasztrófavédelmi kirendeltségek áttértek a 24/24-es munkarendre, ugyanis 73 fő beosztott tűzoltót Szentendre védelmére vezényeltek a vármegyéből. Ez tulajdonképpen minden hivatásos tűzoltóparancsnokságról 1 szolgálati csoportot jelentett. Az átvezénylést a 4/2013. (VI.06.) számú főigazgatói parancs [3] alapján hajtották végre.

A vármegyei igazgató az árvízi helyzettel kapcsolatos tájékoztatásra, az önkéntesek és a felajánlások koordinálására a Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon elrendelte a 24 órás telefonos ügyfélszolgálat működését 08:00 órai kezdettel. Ez az ügyfélszolgálat június 23-ig működött.

Az 55-ös főút Gemenci-erdő szakaszára 50 km/h sebességkorlátozás került bevezetésre, mert a menekülő vadállomány veszélyeztette a forgalmat. A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemeket tájékoztatták a Dunán levonuló árhullámról és az esetleges gátszakadás következtében végrehajtandó feladatokról.

2. kép: Az érkező árvíz elönti az ártérben lévő Gemenci-erdőt (készítette a szerző)

Az állattartó telepeket felmérték, kitelepítésükre vonatkozó felkészülési tervezési feladatokat végrehajtották. Azon a területen, amit gátszakadások esetén a víz előnthatott, összesen 1327 szarvasmarha, 6930 sertés, 52700 baromfi és 450 juh kerülhetett veszélybe, ezek esetleges áttelepítéséről kellett volna gondoskodni. Látható, hogy az állatállomány szükség esetén történő áttelepítése nagy erőket vont volna el a védekezéstől. A részletes, települések szerinti lebontást az alábbi táblázat tartalmazza.

Település	Állatfajta	Darabszám	Befogadó település
Alsónyék	Sertés	160	Pincehely
Báta	Szarvasmarha	520	Báta
Bátaszék	Szarvasmarha	95	Mócsény
Bátaszék	Koca és szaporulata	360	Pincehely
Bátaszék	Sertés	50	Tengelic
Bogyiszló	Szarvasmarha	452	Bonyhád
Bogyiszló	Tojótyúk	17700	Cikó
Fadd	Koca és szaporulata	360	Pincehely
Gerjen	Szarvasmarha	45	Dunakömlőd
Gerjen	Juh	450	Dunakömlőd
Gerjen	Tyúk	5000	Dunakömlőd
Madocsa	Szarvasmarha	45	Dunaföldvár
Madocsa	Sertés	2000	Dunaföldvár
Sárpilis	Sertés	4000	Pincehely
Szekszárd	Szarvasmarha	170	Mócsény
Tolna	Baromfi	30000	Cikó

2. Táblázat: Szükség esetén kitelepítendő állatállomány (készítette a szerző)

Ebben az időszakban Bába település térségére nagyobb mennyiségű csapadék hullott, ezért az ideiglenes vízvezetők felmérésre kerültek. A felmérés során a záródugóval ellátott átereszeket a csapadékvíz levezetése céljából megnyitották. Megelőző védekezés indult Bátán a következő helyeken: a Fő u. 173. régi térsztyágyár mögött megépített földgáton (200 m), Bercsényi u. 1-től kb. 1200 m hosszban megépített földgáton, a Bercsényi u. 21-27. sz.-ú épületek és a közöttük megépült töltésen. Ispánkert 1., és az oda vezető betonúton 150 m hosszban, valamint a Fő utca 173-tól a Bercsényi u.1-ig terjedő szakaszán lévő lakó-gazdasági épületeknél a Duna felőli oldalán 900-1200 m hosszban.

3. kép: Az árvíz elönti a település melletti labdarúgó pályát (készítette a szerző)

4. ÁRVÍZI VÉDEKEZÉS

4.1 Védekezés a tetőzésig

4.1.1 Június 7-i munkálatok

Június 7-én Tolna vármegye árvízvédelmi szakaszain, 2 szakaszon I. fokú, 3 szakaszon II. fokú készség volt érvényben. Ebben nem csak a dunai árvízvédelmi szakaszok, hanem egyéb folyó szakaszai is benne vannak, mint például a Sió. Megelőző védekezési tevékenységet Bátán kívül még 5 településen folytattak. Elzárt település a vármegyében nem volt. Kitelepítés még nem történt. A védekezési munkálatokban összesen 388 fő vett részt és 22 technikai eszközt alkalmaztak. Az önkormányzatok védekezési munkájához 11 540 homokzsákot használtak fel.

Ebből Bátán 108 fő védekezett és 4900 darab homokzsákot használtak fel. A Dunára vezető betonút bal oldalán töltés kiépítése, fóliázása, a Fő utca 175. számtól a Fő utca 201. számig, valamint a Bercsényi utca 15-25. számig homokzsákokkal a lakóingatlanok védelmének kialakítása megtörtént.

4. kép: Bata, Bercsényi utca (készítette a szerző)

4.1.2 Június 8-i munkálatok

Június 8-án Tolna vármegye árvízvédelmi szakaszain, 2 szakaszon I. fokú, 3 szakaszon II. fokú készség volt érvényben. A vármegye területén Bata és Dunaföldvár településeken folyt védekezés. 13 szállító eszközzel végezték a homok depóniákhoz történő szállítását. Az előzetes regisztráció és visszaigazolások alapján 217 önkéntes segítette a települések védekezési feladatainak teljesítését. Elzárt település nem volt. Kitelepítés nem történt.

Bata településen megalakult a helyszíni operatív csoport a munkák hatékony koordinálása érdekében, melyet a polgármester vezetett. Összesen 185 fő védekezett. Reggeli órától 10 IFA billencs és 5 traktor hordta a földet. A védekezéshez 4 depót jelöltek ki, ahol a homokzsákokat töltötték. Ezen a napon 20 510 homokzsákot töltöttek meg, de mivel 50 000 homokzsák érkezett, a nap végén a homokzsák készlet nagyobb volt, mint a nap kezdetén.

4.1.3 Június 9-i munkálatok

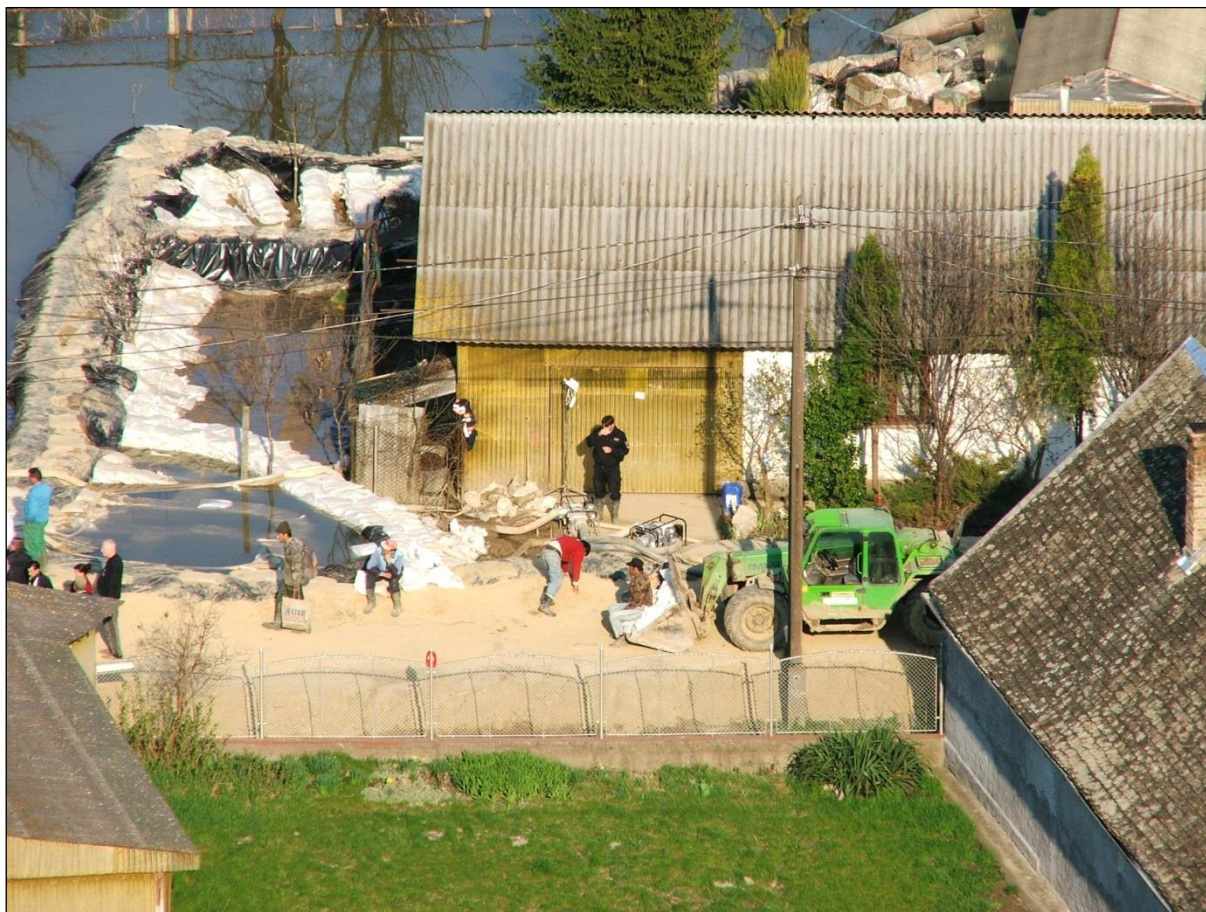
Június 9-én Tolna vármegye árvízvédelmi szakaszain, 5 szakaszon II. fokú készség volt érvényben. A vármegye területén Bata településen folyt védekezés, illetve Dunaföldváron a védvonal bejárása során a védekezés vezetője rendelt el homokkal történő megerősítést, amelyet két fővel és két munkagép alkalmazásával hajtottak végre. Bátán ezen a napon 35 425 homokzsák fogyott el. A Fő u. 173. számtól a páratlan oldal alatt a Batai-Holtág vonalában, egészen a település végéig gátmagasítás, erősítés munkálatai voltak folyamatban. 2 Honda szivattyút bevontak az árvízvédelembe, további 7 szivattyú tartalékban maradt.

Jelentősen megemelkedett a védekezésben résztvevők száma, ami az előző napi 185 főről 586 főre emelkedett, amiből jelentős számban, 489-en voltak az önkéntes segítők.

Az állami védekezéshez szükséges homokzsák-töltő helyek a KDTVÍZIG-vel közösen három helyszínen kerültek kialakításra, az illetékes vízügyi igazgatóság által meghatározott humán erőforrások és technikai eszközök biztosítottak voltak. A három helyszín Paks Aldi parkoló, Dombori védelmi központ és Bata sportpálya volt.

A segítő erők szállását és ételmezési ellátását megszervezték és biztosították. Koordinálásukra 2 fő Dombóvár Katasztrófavédelmi Kirendeltség állományából vezénylésre került a batabi védekezésre. Tolna vármegyébe a Békés vármegyéből átvezényelt hivatásos állomány 13:18 perckor 34 fővel, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéből 6 fővel 14:10 perckor, Hajdú-Bihar vármegyéből 20 fő 17:20 perckor megérkezett, Batabszéken a sportcsarnokban kerültek elszállásolásra. A védekezési tevékenységet 19:00-kor, Batabán kezdték meg.

A nap zárásaként teljes útzár került bevezetésre a Baja – Pörböly közötti 55-ös számú főközlekedési útvonalra 20:00-tól. Ez Bata szempontjából azért volt lényeges, mert mutatja az érkező víz nagyságát. Az útzár hatására a keleti és a nyugati országrészek között, a szekszárdi Szent-László Duna-hídtól délre megszűnt a közúti összeköttetés.

5. kép: A Bercsényi utca egyik védett ingatlana (készítette a szerző)

4.1.4 Június 10-i munkálatok

Június 10-én Tolna vármegye valamennyi árvízvédelmi szakaszán III. fokú készültség volt érvényben 6:00-tól. A vármegye területén Bába és Dunaföldvár településen folyt védekezés. Ezen a napon a Megyei Védelmi Bizottság Operatív Törzse megkezdte a működését.

A Kormány a 191/2013 (VI.10.) számú kormányrendeletében [4] 2013.06.10. 12 órától veszélyhelyzetet hirdetett ki Tolna vármegyében a Paksi járás, Tolnai járás és a Szekszárdi járás közigazgatási területére. Ennek megfelelően a védekezést folytató településeken a kijelölt katasztrófavédelmi tisztek vették át a védekezés irányítását a polgármesterektől. Bábán a Szekszárdi Katasztrófavédelmi Kirendeltség vezetője volt ez a katasztrófavédelmi tisztség.

Bábán, a Fő u. 173. számtól a páratlan oldal alatt a Bábai-Holt Duna vonalában, egészen a település végéig gátmagasítás, erősítés munkálatok voltak folyamatban. 1-1 szivattyú dolgozott az alábbi helyeken: 1. depó, Fő u. 179. szám, Fő u. 195. szám, Bercsényi u. 25. számoknál. Az 1-es depótól megkezdtek az ideiglenes védmű fóliázását. Kézi munkavégzés az 1-es depótól a 3-as és 4-es depó közötti Bagényi közig történt. A Bagényi közig a Kálmán közig gépi munkavégzéssel a nyúlgát mögötti földes út magasítását, feltöltését hajtották végre. Ezekben a munkálatokban 25 392 homokzsák fogyott el és 407 fő védekezett.

4.1.5 Június 11-i munkálatok

Június 11-én Tolna vármegyében a Duna mentén továbbra is mindhárom árvízvédelmi szakaszon rendkívüli készültség volt. A vármegye területén Bába és Dunaföldvár településen folyt védekezés. A védekezés során a már kiépített töltések erősítését, megtámasztását végezték. A Gemenc Mentőszervezetből 2 fő bűvár került kirendelésre Bábára, a töltések víz felőli oldalán történő fóliázások biztosítására. A munkálatok során 47 000 homokzsák került felhasználásra. 400 fő védekezett, ebből az ezen a napon megérkező honvéd állomány 110 fő volt.

Bábán kitelepítés történt. A közvetlenül veszélyeztetett 14 épületből 27 személy a meghatározott időpontig, 15:35-ig önként távozott. Elhelyezésük a rokonaiknál és helyben a sportcsarnokban megtörtént. Az előtéssel veszélyeztetett ingatlanokat az elektromos hálózatról leválasztották.

4.1.6 Június 12-i munkálatok

Június 12-én Tolna vármegyében továbbra is ugyanazon a 3 árvízvédelmi szakaszon volt rendkívüli készültség, mint az előző napon. A vármegyei Operatív Törzs folyamatosan működött. Elzárt település nem volt.

Bábán a közkutakat, a Dél-Tolna Közmű Üzemeltető és Szolgáltató Kft. lezárta, ellenőrzésük a védvonalon folyamatosan történt. Erőgépekkel folyt a gát megtámasztása. A Maros Mentőcsoport 8 fővel, valamint a Honvédség 12 fővel megkezdte a gátak külső ellenőrzését csónakról. A Maros Mentőcsoportot az esti órákban állomáshelyére vezényelték. Kézi erővel történő munkavégzés a Bagényi közig történt. A 90 fő a védvonalon a vízügyi szakember utasítására a gát újabb megerősítését végezte. A teljes védelmi vonalon 275 fő védekezett. 11 000 homokzsák fogyott.

Bába térségébe a Békés vármegyéből átvezényelt hivatásos állomány 34 fővel, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéből 6 fővel, Hajdú-Bihar vármegyéből 20 fővel (összesen 60 fő) a védekezési tevékenységet továbbra is Bábán folytatta, 12 órás váltásos rendszerben. Ezen a napon tetőzött a Duna Bábánál 782 centiméteren. Ez a bábai és, nem a Siótoroknál található mérce adata. A Siótoroknál is ezen a napon tetőzött a Duna 1259 cm-en, amely a mai napig a legmagasabb vízszint.

6. kép: Tetőzés a szivattyúháznál (készítette a szerző)

4.2 Tetőzés utáni védekezési munkálatok

4.2.1 Június 13-i munkálatok

Június 13-án az árvízvédelmi rendkívüli készültség szakaszai nem változtak. Bátán a megcsúszások elkerülése miatt bordás megtámasztások, a 2-es 3-as depó közötti szakaszon valamint a 4-es depó utáni részeken ellennyomó medence készítése, ezek folyamatos ellenőrzése, valamint szükség esetén szivattyúzások történtek. A vízügytől 20 fő látta el a figyelőszolgálatot, összesen 169 fő volt készenlétben a védekezéshez. Ezen a napon mindösszesen 5300 homokzsák fogyott el. A földszállítások szüneteltek, a depók földdel való ellátása megtörtént. A tartalék zsákok feltöltése biztonsági okokból szintén megtörtént. A Fő út 227. számú házból az ingóság kimentése végrehajtva, mivel megemelkedett a talajvíz szintje, a tartó fal felvizesedett a hátsó részen, a padlózat pedig megsüllyedt. A szakemberek a tartófalak további felnedvesedése esetén a vályogház statikai állékonyságának nagymértékben történő változását várták.

A Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar vármegyéből érkezett hivatásos erők 20:00-kor elindultak a szolgálati helyükre. A Tolna vármegyéből elvezényelt vonulós állomány visszaérkezett, de hazamenetel helyett a bátai védekezéshez irányították őket. Őket a Bátaszéki Sportcsarnokban szállásolták el.

7. kép: A lassú apadás miatt fent kellett még tartani a védelmi rendszert (készítette a szerző)

4.2.2 Június 14-i munkálatok

A megcsúszások elkerülése miatt bordás megtámasztások, ellennyomó medence készült a 2-es 3-as depó közötti szakaszon, valamint a 4-es depó utáni részeken. A gáterősítéseket folyamatosan ellenőrizték, szükség esetén szivattyúzásokat hajtottak végre. A földszállítások szüneteltek, mert a depók földdel való ellátása megtörtént. Folyamatos volt a tartalék zsákok homokkal való feltöltése, biztonsági tartalék céljából. Homokzsák azonban már nem került beépítésre. Ennek ellenére még 169 fő állt továbbra is készenlétben Bátán.

4.2.3 Június 15-i munkálatok

Folytatódtak az előző nap munkálatai. 1000 homokzsák került felhasználásra, további 5000 megtöltött zsák tartalékot képezett. A védekezésben résztvevő 136 fő elsősorban fokozott figyelő szolgálatot látott el. Mert bár a Duna apadni kezdett, de a Gemenci ártér miatt csak lassan csökkent a vízszint. Ezért döntés született a nyári gát másnapi, 50 cm mélységű átvágására, hogy a víz gyorsabban vonuljon vissza. Ugyanakkor elkezdték a nyúlgátak tetejéről a felső sort visszabontani, hogy a visszahúzódó víz miatt a homokzsákok ne csússzanak meg.

4.2.4 Hátralévő munkálatok

Június 16-án megtörtént az előző napi döntés alapján a gát átvágása. A honvéd állomány teljes egészében kivonásra került. Egész nap 71 fő látott el különböző feladatokat.

A következő napokban a dunai árhullám visszavonulásának megfelelő ütemben folyamatosan történt a nyúlgát visszabontása. A Gemenci-erdő Európa legnagyobb egybefüggő ártere. Sajátossága, hogy a víz először alulról áramlik be, azaz Bába községnél, és ott is folyik ki. Így a víz visszahúzódása a település szélétől igen lassú és sokáig jelen van. A bontási munkálatokkal egyidőben megkezdődött a károk felmérése, majd a terület fertőtlenítése is.

8. kép: A nyúlgát bontása (készítette a szerző)

5. MEGTETT LAKOSSÁGVÉDELMI INTÉZKEDÉSEK

Az összes árvízi védekezés során a következő lakosságvédelmi intézkedések történtek meg: A rendkívüli ár- és belvíz elleni felkészülés időszakában felmérésre kerültek a veszélyeztetett térségben elhelyezkedő települések, ezek kitelepítési és befogadási terveinek felülvizsgálatát végrehajtották. A Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv (NSZSZ) állományával közösen, ellenőrzések keretében a befogadó helyek közegészségügyi, valamint tűzvédelmi ellenőrzése megtörtént. Az artéri öblözetben található szociális és egészségügyi intézményeket felmérték, felkészültek a kiürítésre, a nagy tömeg tartózkodására alkalmas létesítményeket felmérték. A nagygát esetleges szakadásakor Decsről, Sárpilisről és Bátaszékről különböző szociális intézményekből, időszothonokból összesen 259 főt kellett volna szekszárdi és dombóvári intézményekben elhelyezni. Az állattartó telepeket szintén felmérték, a védekezéshez szükséges anyagok és eszközök beszerzését, utánpótlását, helyszínre juttatását megoldották. A gyülekező helyeket kijelölték, a lakosságot folyamatosan és tervszerűen tájékoztatták. A kárterületek határai a szükséges mértékben munkavédelmi és lakosságvédelmi céllal lezárásra kerültek, belépés csak az arra jogosultaknak volt engedélyezett. Az 55-ös számú főúton a közlekedési útzár a gemenci vadállomány megvédése mellett a lakosság védelmét is szolgálta közvetett módon. Letakarítására, fertőtlenítésére június 19-én került sor, és csak ez után adták vissza a forgalomnak. Báta esetleges teljes kitelepítése esetén az 1801 főnyi lakosságból 870 fő igényelt volna elhelyezést, akiket Bonyhádra telepítettek volna, Bátaszéken keresztül. A lakosság többi része a környező településeken ismerősöknél, rokonoknál kapott volna helyet. Bonyhádon, a Széchenyi István Általános Iskolában (300 fő befogadó képesség), a művelődési házban (450 fő befogadó képesség), az Arany János Általános Iskolában (150 fő befogadó képesség) kerültek volna elhelyezésre. A kitelepítés 3 fordulóval, 5 autóbusszal és 4 teherautóval volt tervezve. Az árvíz utóhatásaként a települést nagy mennyiségű szúnyog lepte el. Ezért többszöri, légi úton történő szúnyoggyérítésre volt szükség.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon a rendkívüli árvízi helyzet miatt 2013. június 06. 08:00 órától 2013. június 23. napjáig 24 órás telefonos ügyfélszolgálat működött. Az ügyfélszolgálat telefonos elérhetőségét a honlapon, illetve a helyi média útján is közzétették. A beérkező hívásokról és felajánlásokról nyilvántartást vezettek, illetve napi rendszerességgel a BM OKF Ügyfélszolgálatára felé jelentettek. Az ügyfélszolgálat a működés időszakában mintegy 400 telefonhívást fogadott, működése hasznos volt, az állampolgároktól kapott visszajelzések alapján megfelelően látta el a feladatát.

A védekezés teljes időintervallumában 3482 fő önkéntes állampolgár vett részt a munkákban Tolna vármegyében. Az állampolgári részvétel a védekezés folyamán jelentős segítség volt. Az önkéntesek fogadása, munkavédelmi oktatása, a kárterületre történő felvezetése jelentős szervezési feladatokat igényelt. A helyszínen tapasztaltak szerint az önkéntesek száma valójában még több volt. Már csak azért is, mert a helybeliek nem jöttek be minden esetben regisztrálni, hanem mentek ahhoz az ismerőshöz, rokonhoz, akinek segítség kellett. Más településekről is érkeztek segítők rokonokhoz, barátokhoz, ismerősökhöz, akik egyből ahhoz a házhoz mentek, ahol szükség volt rájuk, és ők sem mentek be regisztrálni az önkormányzathoz.

Az árvíz során a Magyar Vöröskereszt Tolna Vármegyei Szervezete, a Máltai Szeretetszolgálat, a SZILÁSZ Református Támogató Szolgálat, a Szent Erzsébet Caritas és az Ökumenikus Segélyszervezet segítette karitatívan a munkálatokat.

9. kép: Az egykori védvonal (készítette a szerző)

Az árvíz levonulása után a kerteket, telkeket, ingatlanokat fertőtleníteni kellett. Az érintett házak feláztak, vizesek lettek.

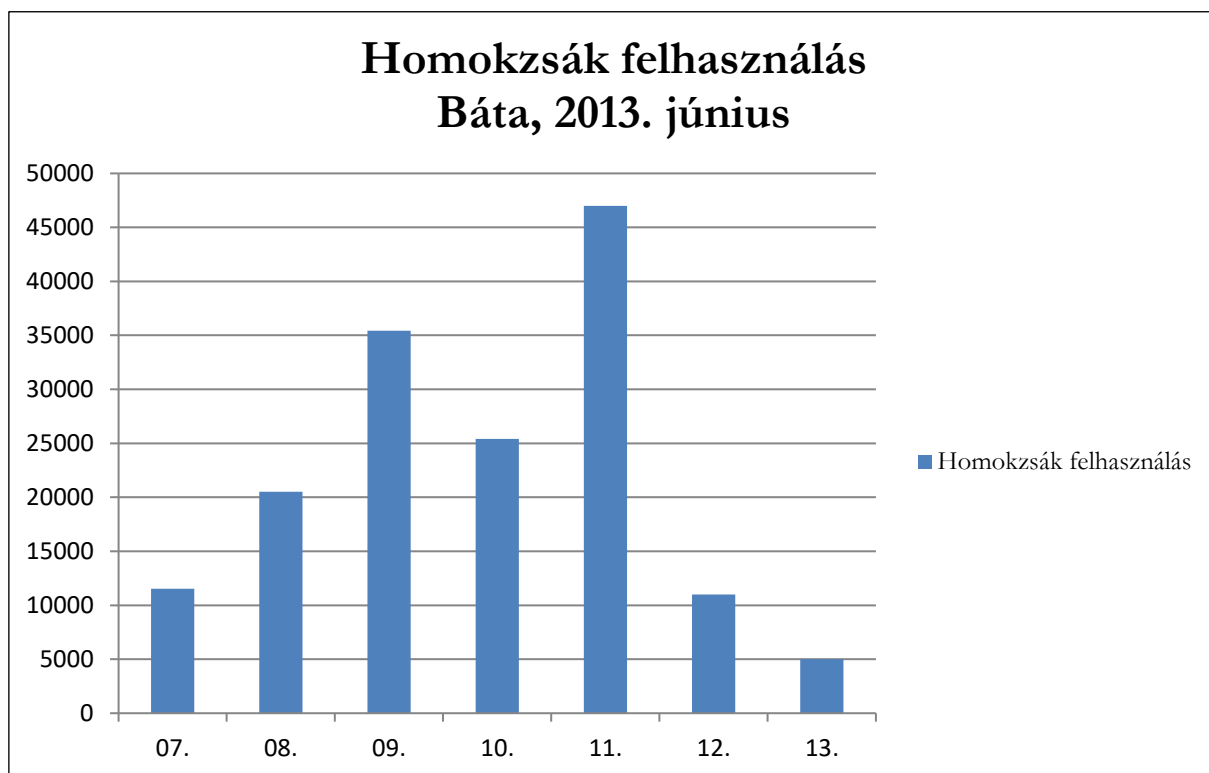
Báta község területén, az árvíz idején az önkormányzat tulajdonában lévő 7149 Báta, Fő utca 245/A szám alatti sportöltözőben károk keletkeztek, melyet az árvíz levonulását követően észleltek. Az épületben kb. 80 cm víz állt. A falakon a felázás 1,5 m magasságig volt látható. A padló és a nyílászárók feláztak, a külső és belső vakolat több helyen leomlott. Ezen kívül még 45 lakóingatlanban keletkeztek különböző mértékű károk.

A Duna-Dráva Nemzeti Park bátai területét az árvíz teljesen elborította. Ebből 394 hektár volt mezőgazdasági vagy egyéb céllal hasznosítva. Ennek a 394 hektárnak a részletes lebontását a következő táblázat tartalmazza.

Alsógi terület, Bödei rész	
Legelő	75 hektár
Szántó, nagy művelésű terület	35 hektár
Kert, kisművelésű terület	10 hektár
Összesen	120 hektár
Nagy-sziget térsége	
Kukorica	90 hektár
Búza	66 hektár
Napraforgó	74 hektár
Összesen	240 hektár
Belterület	
Sportpálya környéke	4 hektár

3. táblázat: Elöntött mezőgazdasági területek (készítette a szerző)

A bátai árvízvédelmi munkálatok költsége 30 millió forint volt. Itt volt a legtöbb beavatkozásra szükség a vármegyében, amit az is mutat, hogy ez az összeg igen jelentős rész az egész vármegyére vonatkozó 43 millió forintból.

1. diagram: Bátai árvíz homokzsákfelhasználásának alakulása (készítette a szerző)

7. EGYÉNI MEGLÁTÁSOK, JAVASLATOK

Bár az évszázad árvizeként hirdetett árvíz a Siótoroknál az eddigi legmagasabb vízszintet érte el, Bátánál végül a helyi mérce alapján 7 centivel az addigi legnagyobb árvíz szintje alatt tetőzött. Ez jól mutatja a Gemenci-erdő víztárolási képességét. Ennek ellenére nagy erővel kellett védeni az úgynevezett Alszög víz melletti házait. A védelmi vonal bizonyos helyeken alig 100-200 méterre húzódott a domboldaltól, tulajdonképpen egy keskeny csík védelmére került sor. A dunai nagygáton csak figyelőszolgálat működött, homokzsákos megerősítésre nem volt szükség.

Az ügyeletről úgy kerültem ki a területre, hogy az önkormányzattól érkező jelentések nem voltak megfelelőek. Ezért kellett olyan hivatásos tűzoltókat küldeni, akik el tudták látni ezt a feladatot. Az eredeti elképzelés szerint az egyik önkormányzati iroda számítógépének használatával történt volna a jelentések megküldése. Ez a lehetőség csak hétvégén működött, ugyanis az önkormányzati ügyintézőknek is szükségük volt a számítógépeikre, ezért laptopot igényeltem, illetve egy kézi rádiót, hogy a kárhelyszíni forgalmazást követni tudjam, vagy elérhető legyek, ha kimentem a kárterületre. Tapasztalataim alapján, ha legközelebb ilyen mértékű árvízi védekezés történik, célszerű már az elején kivezényelni egy összekötőt olyan felszereléssel, amivel önállóan, mindenkitől függetlenül tud dolgozni.

Említettem az írásom elején, hogy a Tolna vármegyei tűzoltókat, 73 főt elvezényelték Szentendre térségébe védekezni, Tolna vármegyébe pedig Hajdú-Bihar, Békés és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékből érkezett 60 fő tűzoltó.

A tűzoltóságok a segítségnyújtásaikat tervek alapján végzik. A Műveleti Terv (MT) adatlapok tartalmazzák, hogy az egyes településekre, település részekre honnan érkezik segítség, ha a helyi erők kevésnek bizonyulnak. Szükségessé válhat ilyen tervezés az egyes vármegyék közötti átcsoportosításra rendkívüli természeti katasztrófák esetére. Az árvíznél maradvánnyal nem lehetetlen, hogy mind a Duna, mind a Tisza egyszerre áradjon, de alapvetően nem jellemző, hogy mind a két folyónál egyszerre kelljen homokzsákokkal védekezni. Amikor országosan elrendelik a 24/24 órás szolgálatot, akkor minden vármegyében felszabadul egy szolgálati csoport, és más vármegyében bevethető.

A védekezések során hatékony lehetne, ha előre, tervszerűen meg lenne határozva, hogy melyik szakaszra honnan, melyik vármegye induljon segítségnyújtásra a védekezéshez. Az talán elfogadható alapelv egy ilyen terv esetén, hogy azok a vármegyék, amelyek az áradó folyó mellett vannak, és az árhullám miatt homokzsákos védekezésre lehet szükség, helyben maradjanak, és olyan vármegyék legyenek mozgatva, melyek területén nem szükséges a védekezés. Úgy gondolom, hogy az ilyen tervek megléte, és karbantartása esetén a vármegyék közötti segítségnyújtások elindítása egyszerűbb és szervezettebb lenne. Ez pedig nagy segítséget jelenthetne a védekezések első időszakában.

8. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] *Báta településről 3 óránként küldött jelentések*, Bába, 2013.
- [2] 10/1997 (VII.17.) KVHM rendelet 1. számú melléklete [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700010.khv> (2024.01.23.)
- [3] Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, „Az árvízi védekezési feladatok irányítása, koordinálása vonatkozásában az erő, eszközök átcsoportosítására, vezénylésére szóló 4/2013 (VI.06.) főigazgatói parancs,” [Online]. Elérhetőség: BM OKF Intranet normatár hatályon kívül helyezett normák. (2024.01.23.)
- [4] „191/2013 (VI.10.) számú kormányrendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről, valamint a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről szóló 177/2013. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról,” [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300191.KOR&txtreferer=A1100128.TV> (2024.01.23.)